

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ

ІМЕНІ М. В. ЛИСЕНКА

Факультет музикознавства, композиції, вокалу та диригування

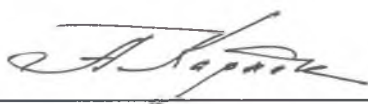
Кафедра історії музики

ПОГОДЖУЮ:

Гарант освітньо-творчої програми
доктор мистецтвознавства,
професор Карп'як А.Я.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи
професор Кушнір М. О.

01 жовтня 2021 р.

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

“Сучасна режисерська опера”

Другий етап (творча аспірантура)

Галузь знань - 02 Культура і мистецтво”

Спеціальність - 025 “Музичне мистецтво”

Третій (освітньо-творчий) рівень вищої освіти

Львів - 2021

Силабус навчальної дисципліни «Сучасна режисерська опера» з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво третього (освітньо-творчого) рівня вищої освіти, ступеня доктор мистецтв на другому етапі (творча аспірантура) затверджено Вченою радою ЛНМА імені М. В. Лисенка від 30 серпня 2021р. (Протокол № 3).

Розробник:

доктор мистецтвознавства, професор

Єфіменко А. Г.

Рецензент:

заслужений діяч мистецтв України,
доктор філософії, професор

Катрич О. Т.

**Силабус курсу «Сучасної режисерської опери»
Другий етап (творча аспірантура)
2021-2022 навчального року**

Назва курсу	Сучасна режисерська опера
Адреса викладання курсу	вул. Нижанківського 5, 79000 Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет музикознавства, композиції, вокалу та диригування, Кафедра історії музики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	02 Культура і мистецтво, 025 Музичне мистецтво
Викладачі курсу	Єфіменко Аделіна Геліївна доктор мистецтвознавства, професор
Контактна інформація викладачів	musikwiss@gmx.de
Корпоративна пошта	doctor.lnma@i.ua
Консультації по курсу відбуваються	Надається індивідуальне консультування. Для погодження часу консультацій слід писати на електронну пошту викладача. Також є можливість проведення он-лайн консультації у системі Skype і Zoom.
Сторінка курсу	https://lnma.edu.ua/aspirantura/
Інформація про курс	Курс пропонує вивчення теорії і історії оперного тексту на прикладі радикальних інтерпретацій сучасних режисерів і включає наступні вектори: - Оперний текст як семіотичний об'єкт. - Сучасна інтерпретація репертуарних опер (для огляду пропонуються твори оперних реформаторів: Монтеверді, Люллі, Рамо, Моцарт, Глюк, Бетховен, Вагнер, Верді, Штраус, Мусоргський, Прокоф'єв, Шостакович, Лігеті, Бенджамін тощо. - Сучасна інтерпретація опер XX-XXI століття. - Індивідуальні стилі знакових режисерів: компаративний аналіз постановок: Штайна, Лоя, Дорна, Нойенфельса, Декера, Джонса, Варліковського, Конвічного, Кушей, Бісто, Чернякова, Бьоша, Крігенсбурга, Дрезена, Коскі, Германа, Боссе, Вільеже, Щербаня, Черкаоу, Селларса та інших.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Сучасна режисерська опера» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 025 Музичне мистецтво для освітньо-творчої програми з підготовки доктора мистецтв, яка викладається в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою навчальної дисципліни «Сучасна режисерська опера» є формування компетентності розуміння теоретичних аспектів аналізу оперного тексту. Заданням курсу є аналіз оперних текстів на прикладі конкретних постановочних інтерпретацій. Порівняння, оцінка, дискусія.
Література для вивчення дисципліни	Основна: Адорно Т. Эстетическая теория / Пер. с нем. А. В. Дранова. Москва: Респ., 2001. 257 с. Асафьев Б. В. Об опере: Избранные статьи. 2-е изд. - Ленинград:

Музыка, 1985. 343 с.

Акулов, Евгений Алексеевич. Оперная музыка и сценическое действие. Москва: Всероссийское театральное общество, 1978. 453 с.

Архимович Л. Українська класична опера: історичний нарис; ред. В. Довженко; АН УРСР, Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1957. 310 с.

Брянцева 1985: Брянцева В. Н. Французская комическая опера XVIII века: Пути становления и развития жанра. Москва, 1985. 310 с.

Вагнер 1978: Вагнер Р. Опера и драма // Избранные работы / Пер. с нем.; Сост. и коммент. И. А. Барсовой и С. А. Ошерова. М.: Искусство, 1978. С. 262-493.

Валькова В. К вопросу о понятии „музыкальная тема” // Музыкальное искусство и наука. Москва, 1978. Вып. 3.

Волькенштейн В.М. Драматургия : Метод исследования драматических произведений / В. Волькенштейн. Изд. 2-е, доп. Москва: Федерация, 1929. 271 с.

Гансбург Г.О. О либреттологии // Советская музыка. 1990. №2. С. 78-79.

Горович Б. Оперный театр / Бронислав Горович. Ленинград: Музыка, 1984. 222 с.

Данько Л. Заметки о поэтике оперы // Стилиевые тенденции в музыке 1960-1970-х годов: сб. науч. тр. Л.: ЛГИТМиК, 1979.

Данько Л. Фундаментальное исследование русской оперы / Л. Данько // Musicus. №1. 2008. С. 60-63.

Драч И. Художественная выразительность итальянского бельканто как системы музыкального интонирования // Из истории национальных оперных школ Сб. науч. ст. Київ, 1988. С. 64-77

Іваницька, Яна Анатоліївна. Опера вистава як семіотичний об'єкт: дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Іваницька Яна Анатоліївна ; Національна музична академія України ім. П.І.Чайковського. Київ, 2007. 212 с.

Козак, Богдан. [Театральні відлуння. Львів: Ліга-Прес, 2010. 448, \[62\] с: фото. Ім. покажч.: С. 436-448. ISBN 978-966-397-138-4.](#)

Коробков С. Всеволод Мейерхольд и реформа оперной сцены: Автореф. дис. канд. искусствоведения. Москва., 1988. 21 с.

Кочнев Ю. Музыкальное произведение и интерпретация // Сов. муз., Москва: Композитор, 1969. №12.

Лазанчина А. Исследовательские подходы изучения опер и балетов отечественных композиторов XX века // Известия Самарского научного центра Российской академии наук. 2003. №3. С.242-247.

Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття: збірник / Акад. мистецтв України, Ін-т проблем сучасного мистецтва; редкол. В. Сидоренко [та ін.]. Київ: Інтертехнологія, 2006. 1054 с.

Осипова В.А. Христианско-мистериальный континуум оперного искусства: генезис, эволюция, перспективы: дис... канд. искусствоведения: 17.00.03 / Осипова Виктория Александровна; Одесская гос. муз. академия им.А.В.Неждановой. О., 2003. 181 л.

Роллан Р. Опера во Франции // Музыкально-историческое наследие: В 8 вып. / Пер. с франц. Е. Гречаной, с итал. З. Потаповой; Ред. и коммент. В. Брянцевой. Москва, 1986. Вып. 1. С. 202-244.

Руссо Ж.-Ж. Опера // Избр. соч.: В 3 т. / Пер. с франц. Сост. и вступ. ст. И. Е. Верцман. М.: Гослитиздат, 1961. Т. 1. С. 273-284.

Ручьевская Е. «Война и мир». Роман Л.Н. Толстого и опера С.С. Прокофьева. СПб.: Композитор, 2010. 480 с.

Соколов А. Музыкальная композиция XX века. Диалектика творчества. – Москва, 1992.

Сохор А. Стил, метод, направление (к определению понятий) // Вопросы теории и эстетики музыки. В.4. Л., 1966.

Хоффман А. Слово и музыка в мелодиях бельканото первой половины XIX века. Теория и композиторская практика // Музыковедение. 2008. №3. С. 15-19.

Хохловкина А., Западноевропейская опера. Конец XVIII — первая половина XIX века. Очерки, Москва, 1962.

Ферман В. Э. Оперный театр. Москва, 1961. 232 с.

Черкашина М. Историческая опера эпохи романтизма. Киев: Музична Україна, 1986. 151 с.

Черкашина-Губаренко М. Оперный театр в пространстве меняющегося мира: страницы оперной истории в картинках и лицах : монография. Харьков : Акта, 2013. 468 с.

Черкашина 1985: Черкашина М. Западно-европейская опера между классицизмом и романтизмом на подступах к историческому жанру // Проблемы музыкальной науки. Москва, 1985. Вып. 6. С. 204-243.

Допоміжна:

Єфіменко А. «Арабелла» Ріхарда Штрауса і «Вогняний ангел» Сергія Прокоф'єва (прем'єри Баварської Штатсопери 2015). Стаття перша. // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського № 2 (31) Київ: НМАУ ім. П.І.Чайковського 2016. С. 4-16.

Єфіменко А. «Арабелла» Ріхарда Штрауса і «Вогняний ангел» Сергія Прокоф'єва (прем'єри Баварської Штатсопери 2015). Стаття друга. // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. № 4 (33) Київ: НМАУ ім. П.І.Чайковського, 2016. С. 38-47.

Єфіменко А. Баварська вистава «Зігфріда»: від міфу до комедії // Українська музика : науковий часопис. Число 3. Львів : Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, 2013. С. 153–166.

Єфіменко А. Верді, католицька церква та сучасні рецепції опери «Дон Карлос» // Українська музика : науковий часопис. Число 1 (11). Львів : Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, 2014. С. 58-72.

Єфіменко А. Від «Сутінків богів» до «сутінків людей»: фінал тетралогії Вагнера на мюнхенській сцені // Українська музика : науковий часопис. Число 2. Львів : Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, 2012. С. 59-72.

Єфіменко А. Диригент Володимир Юровський про Київ, Прокоф'єва та незавершені шедеври // Інтернет-журнал «Музика», 09.11.2017. URL: <http://mus.art.co.ua/dyryhent-volodymyr-yurovskiy-pro-kyjiv-prokof-jeva-ta-nezaversheni-shedevry/>

Єфіменко А. Інтертекстуальність «Леді Макбет Мценського повіту» Дмитра Шостаковича (за матеріалами сучасних досліджень) // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського № 1 (34) К. : НМАУ ім. П.І. Чайковського 2017.

	<p>С. 18-29.</p> <p>Интернет-ресурси: Головатая Г.Ф. «Евгений Онегин» Пушкина и Чайковского, текст и версии: автореферат дисс. канд. искусствоведения. Саратов, 2008 / Головатая Галина Федоровна. URL: http://cheloveknauka.com/evgeniy-onegin-pushkina-i-chaykovskogo-tekst-i-versii#ixzz3MRbrj0gg</p> <p>Єфіменко А. «Доменей» і «Милосердя Тита» – про втрачені та нові шанси // Інтернет-журнал «Збруч», 21.03.2018. URL: https://zbruc.eu/node/77904</p> <p>Должанский Р. Взятие Баварии: об опере «Диалоги кармелиток» Дмитрия Чернякова в Мюнхене // Коммерсант: Ъ-Weekend 16.04.2010. URL: http://www.kommersant.ru/doc/1349795?fp=</p> <p>Лысенко С.Ю. Постановочная интерпретация в современном музыкальном театре: стратегия деконструкции // Современные проблемы науки и образования. №6, 2014. URL: http://www.science-education.ru/115-11944</p> <p>Лысенко С. Ю. Опера П. Чайковского «Пиковая дама» как феномен художественной интерпретации: синергетический аспект / Светлана Лысенко // Вестник Кемеровского государственного университета культуры и искусств. Выпуск № 23. Кемерово, 2013. URL: http://cyberleninka.ru/article/n/opera-p-chaykovskogo-pikovaya-dama-kak-fenomen-hudozhestvennoy-interpretatsii-sinergeticheskiy-aspekt</p> <p>Нойенфельс Х. Мы - беспомощное общество подопытных крыс. Интервью для DW с Ганс-Кристофом фон Бок и Анастасией Рахмановой: Deutsche Welle, 26.07.2010– URL: http://www.dw.de/ханс-нойенфельс-мы-беспомощное-общество-подопытных-крыс/a-5824180</p> <p>Потапова Н. «Трубадур» в постановке Чернякова в Михайловском театре. Классическая музыка, опера и балет на belcanto.ru 01.12.2014 / Нора Потапова. URL: http://www.belcanto.ru/14120102.html</p> <p>Садых-заде Г. Бегущие из мира мнимостей: премьера «Руслана и Людмилы» в главном театре страны. URL: http://www.classicmus.ru/Ruslan2012.html</p> <p>Черкашина-Губаренко М. . Верди forever! О Мюнхенских оперных контрастах // Газета «День» 31 июля, 2013. URL: http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/verdi-forever</p> <p>Черняков Д. «Я никому не доверяю»: Дмитрий Черняков о порочном восприятии оперы, теории заговора и критической самодеятельности / Дмитрий Черняков // Интервью для Онлайн-журнала «Критическая Масса» 2006, №3. URL: http://magazines.russ.ru/km/2006/3/che4.html</p>
Тривалість курсу	90 год.
Обсяг курсу	30 годин аудиторних занять. З них 15 годин лекційних, 15 практичних занять та 60 годин самостійної роботи
Очікувані результати навчання	<p>Після завершення цього курсу здобувач повинен :</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоретичні поняття, визначення, критерії оперознавства; • історичні передумови розвитку режисерської опери; • сутність процесу підготовки оперної продукції; • персоналії, документи, пов'язані з інтерпретацією конкретних

	<p>творів;</p> <ul style="list-style-type: none"> факти музично-театрального трактування оперного тексту в сучасній режисерській творчості; <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> орієнтуватися у контексті оперної практики XXI століття; розрізняти і характеризувати стильові особливості сучасних режисерів; володіти методами аналізу оперного тексту; володіти мовленнєвими навичками. Здійснити і презентувати (у програмі PowerPoint) результати власного дослідження оперного тексту (індивідуальний проект).
Ключові слова	Інтерпретація, оперний текст, режисерська опера, лібретологія, оперознавство, медіальне мистецтво, колективна творчість, репродуктивний, продуктивний артефакти.
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, практичних занять і консультації для кращого розуміння тем
Теми	Подано у таблиці нижче
Підсумковий контроль, форма	Іспит у кінці курсу комбінований
Пререквізити	Ведення семінарів базується на знаннях, отриманих докторантами в результаті вивчення попередніх навчальних дисциплін та набуття компетенцій після завершення навчання на рівні бакалавра і магістра зі спеціальності 025 Музичне мистецтво і потребують базових знань у сфері мистецтвознавства, достатніх для сприйняття категоріального апарату, розуміння сучасних проблем науки про музику і перспектив її розвитку.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, доповіді, колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки), творче індивідуальне завдання, дискусії, робота з текстами, написання критичного відгуку (письмово) на обрану режисерську постановку. Робота в системі Zoom, побудова дистанційного навчання як простору прояву пізнавальних ініціатив.
Необхідне обладнання	Персональний комп'ютер, загальноживані комп'ютерні програми, проектор, підсилювачі звуку для презентацій з аудіо- і відео-матеріалами прикладами, користування кафедральною студією звукозапису.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового тестування. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> практичні – 20 балів, два індивідуальні творчі завдання – по 15 балів іспит: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Письмові і презентаційні роботи:</p> <ul style="list-style-type: none"> Підготувати презентацію: «Актуальні проблеми оперознавства». Написати критичну рецензію на одну з обраних оперних вистав. Підготувати презентацію на тему «Порівняльний аналіз двох режисерських інтерпретацій (опера за вибором докторанта)».

	<p>Академічна доброчесність: Роботи здобувачів є виключно оригінальними дослідженнями чи міркуваннями.</p> <p><u>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються</u></p>
<p>Питання до заліку чи екзамену.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Охарактеризувати різні сфери дослідження феномену режисерської опери і праці науковців у цій галузі. • Визначити провідні тенденції режисерського театру: реконструкція, деструкція на конкретних прикладах постановок історично інформованого виконавства і анти- або пост-опер. Визначити перспективи дослідження цих тенденцій. • Навести приклади музикознавчих пошуків у галузі семіотики опери. Порівняти літературоцентристський і музикоцентристський методи аналізу оперних текстів. • На конкретних прикладах представити фігуру оперного режисера і вплив медіальної епохи на стиль постановок (режисер – на вибір докторанта). • Чому Монтеверді став першим оперним реформатором? Зробити короткий огляд визначних режисерських версій оперної трилогії Монтеверді. • Проаналізувати сучасні постановочні інтерпретації опер Генделя, Каваллі, Люллі, Рамо (на вибір докторанта). • Представити опери Моцарта в світлі сучасної оперної режисури (на прикладі «Дон Жуана» у постановці ЛьвівОпери і «Милосердя Тита» у постановці Баварської опери). • Чому Бетговен створив лише оперу? «Фіделіо» і режисерські тлумачення оперного заповіту Бетговена. • Р. Вагнер – сучасна режисура як соціологічний експеримент. • Проаналізувати одну з обраних режисерських версій «Перстня Нібелунга». • Опера як дзеркало державної диктатури (на вибір докторанта – Штраус, Шостакович). • Опера-містерія: Олів'є Мессіан і його послідовники в українській оперній творчості. • Практичне завдання до іспиту. • Підготувати презентацію на тему «Порівняльний аналіз двох режисерських інтерпретацій (опера за вибором докторанта)»
<p>Опитування</p>	<p>https://lnma.edu.ua/aspirantura/</p>

Схема курсу

Таблиця

<p>Змістовний модуль 1. Оперний текст: методи вивчення в аспекті культурного дискурсу (третій семестр)</p>			
1	<p>Сфери дослідження феномену режисерської опери: реконструкція, деструкція, перспективи</p>	<p>Лекції – 1 год, самостійна робота – 4 год</p>	<p>1 тиждень</p>

2	Фігура оперного режисера: апологія медіальної епохи. <i>Практичне заняття:</i> Візуальні арт-концепти, роль сценографа	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 2 год. самостійна робота – 4 год</i>	2 тиждень
Змістовний модуль 2 (четвертий семестр). Постановочні інтерпретації опер бароко і класицизму.			
3	Оперна трилогія Монтеверді в різних режисерських версіях.	<i>Лекції – 1 год, самостійна робота – 4 год</i>	1 тиждень
4	Реставрація опер Люллі. «Вчена опера» Рамо (на прикладі «Галантних Індій»): реж. версії. <i>Практичне заняття:</i> Гендель, Каваллі, Люллі, Рамо. <i>Аналіз постановочних інтерпретацій (режисерська версія – на вибір):</i>	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
5	Оперні тексти і режисерські версії «Милосердя Тіта» і «Ідоменея» В. Моцарта. <i>Практичне заняття:</i> В.А. Моцарт. «Дон Жуан»: режисерські версії Львівської національної опери (В. Вовкун). А. Макарова «Театр піднесеного Мартіна Кушея». Інший «Дон Жуан». «Ідоменей» у різних режисерських версіях (Ян Боссе. Давід Бьош a ін.). «Милосердя Тіта» (постановка Баварської держ. опери)	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 1 год, самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
6	«Фіделіо» і автор однієї опери Л. Бетговен	<i>Лекції – 1 год, самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
Змістовний модуль 3 (п'ятий семестр). Постановочні інтерпретації опер епохи романтизму і ХХ століття.			
1	Режисерські реформи Верді vs Вагнер.	<i>Лекції – 1 год, самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
2	Мінімалістичний театр vs візуальна феєрія. «Перстень Нібелунга». <i>Практичне заняття:</i> Ріхард Вагнер у сучасній режисурі (опера на вибір). Порівняння двох режисерських версій.	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
3	«Арабелла» Р. Штрауса і «Вогняний ангел» С. Прокоф'єва. Біографічний і історичний контексти у режисерській інтерпретації. <i>Практичне заняття:</i> Опер Верді і Дж. Пуччіні у сучасній режисерській практиці (на вибір: «Ріголетто», «Травіата», «Отелло», «Тоска» «Триптих», «Богема» (на вибір).	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год</i>	2 тижні
4	Сценічна актуалізація. «Любов до трьох апельсинів», «Ніс», «Леді Макбет Мценського повіту». <i>Практичне заняття:</i> Опер Верді і Дж. Пуччіні у сучасній режисерській практиці (на вибір: «Ріголетто», «Травіата», «Отелло», «Тоска» «Триптих», «Богема» (на вибір).	<i>Лекції – 1 год, практичне заняття – 2 год, самостійна робота – 4 год</i>	4 тижні

Змістовий модуль 4 (шостий семестр). Оперні тексти ХХІ століття.			
5	Режисерська опера як «семантична диверсія». Оперні композитори ХХІ століття. Соціологія Д. Лігеті. Анти-анти-опера «Великий мрець».	<i>Лекції – 1 год,</i> <i>самостійна робота – 4 год.</i>	2 тижні
6	Олів'є Мессіан і опера-містерія.	<i>Лекції – 1 год,</i> <i>самостійна робота – 4 год.</i>	2 тижні
7	Йорг Відманн. «Вавилон» : проблеми медіального Gesamtkunstwerk <i>Практичне заняття: Компаративний аналіз двох постановок з репертуару ХХ-ХХІ ст. (І. Стравінський «Походеньки гувльіси», Ф.Шрекер, «Мічені», Г.В.Генце, «Бассаріди»,</i>	<i>Лекції – 1 год,</i> <i>практичне заняття – 2 год самостійна робота – 4 год.</i>	2 тижні
8	Опера «репродуктивний» чи «продуктивний» артефакт. Поль Рудерс. Кіно-опера.	<i>Лекції – 1 год,</i> <i>практичне заняття – 1 год самостійна робота – 4 год.</i>	2 тижні
9	Бельканто ХХІ століття. Джордж Бенджамін. <i>Практичне заняття Жорж Бенджамін «Написано на шкірі», «Уроки любові і ненависті», Кайя Сааріахо «Любов здалеку» usw).</i>	<i>Лекції – 1 год,</i> <i>практичне заняття – 1 год самостійна робота – 4 год.</i>	2 тижні